

**Co-funded by
the European Union**

Copyright © 2021 by Colm Tóibín
Mothers and Sons

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана под никаква форма или начин, електронен или механичен, включително фотокопиране, записване или чрез каквито и да е системи за съхранение на информация, без предварително писмено разрешение – с изключение на кратки цитати, включени в критически статии и рецензии.

МАЙКИ И СИНОВЕ

© Колъм Тойбин, автор, 2024

© Елка Виденова, преводач, 2024

© Стоян Атанасов/Kontur Creative, корица, 2024

© ICU, издател, 2024

ISBN 978-619-7674-80-4

КОЛЪМ

ТОЙБИН

МАЙКИ

И

СИНОВЕ

Превод от английски: Елка Виденова

София, 2024

ГЛАСЪТ НА РАЗУМА

Градът представляваше една огромна пустота. Мъжът надникна от балкона на апартамента на улица *Чарлмънт*. Широкият парцел пред блока беше празен. Затвори очи и се замисли за другите апартаменти на етажа, повечето празни в следобедните часове, също както бяха празни и миниатюрните голи бани, и както бяха празни откритите стълбища. Представи си къщите в издължените лъчи на предградията, опасали града: *Феървю*, *Клонтарф* и *Малахайд* на север, *Ранала*, *Ратмайнс* и *Ратгар* на юг. Замисли се за самоувереността на шосетата до тия предградия, за силата и солидността им, а после остави съзнанието си да обиколи стаите на

крайградските къщи, спалните, празни през деня, и всекидневните, празни през нощта, дългите градини зад къщите – спретнати, подстригани и също празни през цялата зима и по-голямата част от лятото. Тъжните тавански помещения, и те празни. Беззащитни. Никой не би забелязал непознат, който се прехвърля през зида, притичва през градината и се премята през следващия зид, неясна фигура, която оглежда задната част на къщата за признаци на живот, за алармена инсталация или за куче пазач, а после тихичко отваря прозорец, промъква се вътре, предпазливо прекосява стаята, като се оглежда за безопасен път за бягство. Отваря врата, без да издаде и звук, така съсредоточен, че е почти невидим.

Замисли се за пустотата на улица *Кланбрасил*, по която майка му крачеше към кръчмата. Сякаш дори въздухът около нея, с все тротоара и тухлите на сградите, съзнаваше опасността, която тя излъчваше, гледаше да се отдръпне от пътя ѝ. Русата ѝ коса – разчорлена, раменете – превити, краката, обути в домашни чехли, се търпят по паважа към кръчмата. Фалшив златен пръстен, фалшиви гривни и безвкусни златни обеци допълват яркото алено на червилото, зеленото на спиралата, синьото на очите. Майка му се обръща да погледне дали не се задава кола, преди да пресече шосето, и установява, представя си той, че улицата е напълно празна, без нито един автомобил. Светът, за нейна радост, е пуст.

Майка му, запътила се към кръчмата, беше наясно, че съседите се страхуват от неочакваните ѝ прояви на доброта точно толкова, колкото и от изблиците на гняв и пиянска ярост. Усмивката ѝ бе така нежелана, както и

свъсените ù вежди. През повечето време успяваше да си докара изражение на безразличие. Не ù се налагаше да отправя заплахи нито на улицата, нито в кръчмата. Хората знаеха кой е синът ù и вярваха, че ù е безрезервно предан. Неясно как, бе успяла да внуши на всички, че синът ù ще отмъсти и за най-малката обида към нея. Заплахите ù също бяха празни, замисли се той, по-празни от всичко останало.

Остана на балкона и не помръдна дори когато гостът, когото очакваше, се приближи към сградата през скритата странична врата на комплекса. Както всяка седмица, пропусна детектив инспектор Касиди да мине покрай него, за да влезе в малкия апартамент, собственост на снаха му и използван от него само веднъж седмично. Касиди беше в цивилни дрехи, а на руменото му лице бе изписана делова самоувереност, която се бореше с прикрито чувство на вина. Всяка седмица плащаше на полицая – сумата беше или твърде висока, или твърде ниска, но и в двата случая достатъчно неподходяща, за да му създаде усещането, че Касиди всъщност маме него, а не ченгетата. В замяна на парите инспекторът му предоставяше информация, която той обикновено вече знаеше. И все пак, имаше чувството, че ако служителите на реда започнеха да душат наоколо, Касиди щеше да намери начин да му подскаже. Да му го съобщи, било то като услуга, или като заплаха. А може би и двете. Той самият не казваше нищичко на Касиди, но нямаше как да е сигурен, че някой ден реакцията му на определена информация няма да го издаде, да разкрие на полицая всичко, което му бе нужно да знае.

– Наблюдават планините Уиклоу – обяви Касиду вместо поздрав.

– Кажу им да гледат колкото си искат. Овците пасат трева. В разрез със закона.

– Наблюдават планините Уиклоу – повтори Касиду.

– От някое удобно кресло на улица *Харкорт* – отбеляза мъжът.

– Искаш ли да го чуеш и трети път?

– Наблюдават планините Уиклоу – изумитира провлаченото мидландско наречие на Касиду.

– Поверили са случая ти на едно младо момче. Казва се Мансфийлд и мен ако питаш, често ще го виждаш.

– Това ми го каза още миналата седмица.

– Да, ама вече е запретнал ръкави. Не прилича на ченге. Търси бижута.

– Другата седмица искам да чуя нещо ново.

Когато Касиду си тръгна, мъжът се върна на балкона и отново огледа мръсния свят в краката си. Когато се извърна, го връхлетя неочаквана мисъл, остър спомен за обира на бижутата от фабриката на Бенет. Строи ли бяха петима от служителите, все мъже, с лице към стената и единият попита дали може да ползва носната си кърпа. Той беше сам в стаята, пазеше петимата с пистолет и чакаше момчетата да съберат останалите от персонала. С ленив, фалшив американски акцент обясни на човека, че ако иска да си издуха носа, може да си извади кърпата, но ако извади нещо друго, е мъртъв. Постара се да прозвучи непринудено, да даде да се разбере, че подобни глупави въпроси ни най-малко не го смущават. Но когато онзи бръкна за носната кърпа, от джоба му изпаднаха дребни монети и

се пръснаха със звън по пода. Мъжете се заоглеждаха и той им кресна да стоят с лице към стената. Една монета се търкулна по-надалеч. Той я проследи с поглед и когато се наведе да прибере останалите, вдигна и нея. После пристъпи към мъжа с кърпичката и му подаде монетите. Този жест му вдъхна особено спокойствие, облекчение, нещо подобно на щастие. Да открадне бижута на стойност над два милиона лири, но да върне гребните на човечеца.

Сега тази мисъл го накара да се усмихне. Влезе обратно в апартамента, събу си обувките и се излезна на канапето. Щеше да изчака още час-два. Сети се, че в разгара на обира една от служителките бе отказала да влезе в мъжката тоалетна.

– Застреляйте ме, ако искате – отсече. – Но кракът ми няма да стъпи вътре.

Тримата му съучастници, Джо О'Брайън с кърпата на лицето, Санди и онзи другият, се стъписаха, не знаеха какво да правят, обърнаха се към него, сякаш наистина можеше да им нареди да я застрелят.

– Вкарайте я с друките ѝ в дамската тоалетна – каза тихо той.

Вдигна *Ивнинг Хералд*, погледна пак снимката на Рембрандовия *Портрет на стара жена* и се зачуди дали картината му бе напомнила за този случай, или обратно, случаят му бе напомнил да се вгледа по-внимателно в снимката. Статията поясняваше, че полицаите разследват няколко версии, които биха могли да доведат до намирането на картината. Жената върху платното изглеждаше точно толкова упорита, колкото онази от фабриката, но по-възрастна. А жената, която отказа да влезе в мъжката

тоалетна – познаваше нейния тип, виждал бе такива като нея да излизат от бинго залите с приятелки в неделя вечер – ни най-малко не приличаше на жената от картината. Замисли се каква би могла да бъде приликата помежду им и установи, че освен упоритостта няма друга връзка. Светът, каза си, си играеше с ума му.

Умът е като къща, населена с призраци. Не знаеше откъде му е хрумнала тази фраза, дали я е чул от някого, или я е прочел някъде, или пък е стих от песен. Къщата, от която открадна картините, изглеждаше точно така, като обитавана от призраци. Може би затова му бе хрумнала и тази мисъл. В началото кражбата на картините му се бе сторила разумен ход, но вече не смяташе така. Откраднал бе този Рембранд, а сега, два месеца след обира, картината се беше появила на първата страница на *Ивнинг Хералд* заедно с едно платно на Гейнсбъро, две на Гуарди и още едно от някакъв холандец с непроизносимо име. Дни наред обирът не слезе от първа страница. Спомни си как се смя с глас, когато прочете, че ставало дума за международна банда крадци на произведения на изкуството, експерти в тази област. Разследващите бяха свързали грабежа с подобни случаи в континентална Европа от последните няколко години.

Три от картините бяха заровени в хълмовете над Дъблин. Никой никога нямаше да ги намери. Другите две бяха на тавана на съседа на О'Брайън в Кръмлин. Заедно петте струваха десетина милиона лири, че и повече. Само Рембранд струваше петарка.

Разгледа внимателно снимката в *Хералд*, но така и не схвана какво ѝ е специалното на

картината. По-голямата част бе изрисувана в някакъв тъмен цвят, вероятно черно, но изглеждаше като празно пространство. Самата жена явно беше в лошо настроение, приличаше на кисела стара монахиня.

Пет милиона. Ако я изровеше и изгореше, нямаше да струва нищо. Тръсна глава и се усмихна.

Разказали му бяха за Ландсбъро Хаус и за скъпите картини, и колко лесна щяла да бъде работата. Дълго и упорито бе разсъждавал за алармените системи и дори си беше инсталирал същата у дома, за да проучи как точно работи. И един ден го осени идея: ами ако прекъсне храненето посред нощ? Алармата пак ще се задейства. А после? Никой няма да се втурне да я ремонтира, особено ако решат, че сигналът е фалшив. Трябваше само да се оттегли при първия вой на алармата и да изчака.

Час по-късно, когато суматохата утихнеше, щеше да се върне.

В един неделен следобед отиде с колата до Ландсбъро Хаус. Къщата бе отворена за посетители едва от година, навсякъде имаше указателни табели. Искаше да огледа алармената инсталация, да си отбележи къде точно е закачена всяка от картините, да се ориентира из стаята. Наясно бе, че в неделен следобед ще е пълно със семейства, но не взе децата, едва ли щеше да им е интересно да пътуват до някакво си имение и да разглеждат картини. И бездруго обичаше да се измъква сам, да не казва къде отива и кога ще се върне. В неделни дни често виждаше групи мъже да напускат града, натоварили цялото

семејство в колата. Какво ли беше усещането? За себе си знаеше, че би му било неприятно.

Къщата беше изпълнена със сенки и ехо. За посетители бе отворена само една част – крило, май това беше точната дума. Вероятно в останалата част живееха собствениците. Усмихна се при мисълта, че щом успееше да състави подходящ план, тия хора ги чакаше изненада. Хора на години, лесно щяха да ги вържат. Възрастните, както подсказваше опитът му, обикновено вдигаха много шум, виковете им бяха по-силни или поне по-гразнещи, отколкото на младите. Трябваше да има предвид, каза си, да вземе нещо по-сериозно за запушване на устата.

В дъното на един от коридорите имаше огромна галерия и именно там висяха картините. Записал си беше имената на най-ценните и с изненада установи колко са малки. Ако никој не гледаше, помисли си, би могъл да свали някоя и да я пъкне под якето. Но вероятно зад всяка рамка имаше аларма и пазачите, уж тровави и сънени, щяха да скочат, да се окажат изненадващо пъргави. Върна се по коридора до малкото магазинче и купи картички с репродукции на картините, които смяташе да открадне, а също и плакати на Рембранд, който щеше да е перлата сред придобивките му. По-късно зет му сложи два от плакатите в рамки.

Допаднаше му идеята, че никој, съвсем никој – нито пазачите, нито гругите посетители, нито жената, която пое банкнотите от ръката му и уви картичките и плакатите в хартия – не го бе забелязал, не би могъл да си спомни за него.